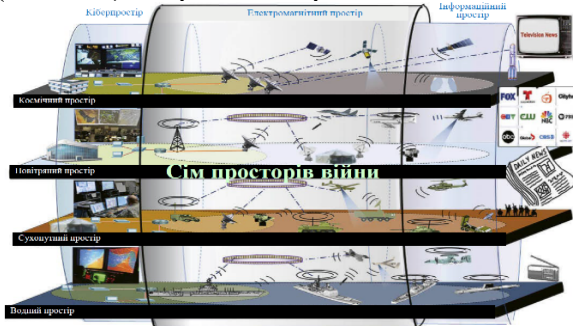

**Коментар щодо зауважень та пропозицій
Головного науково-експертного управління Верховної Ради України
(висновок від 05.09.2025 № 16/03-2025/205512)**

Законопроект	Пропозиції ГНЕУ	Обґрунтування
	<p>1. Ідея законопроекту відокремити електромагнітний простір від інших видів територіального простору держави та встановити у зв'язку з цим повноваження органів державної влади та військових формувань з визначення порядку використання та охорони електромагнітного простору (поряд з повітряним та водним (підводним) простором держави)) викликає сумнів та містить деякі неузгодженості.</p>	<p>1. Стратегією МО США Об'єднаного командування та управління в усіх просторах JADC2-2022 (на яке посилається ГНЕУ) зокрема визначено: <i>Швидкі зміни в глобальному середовищі безпеки створюють значні нові виклики для Збройних Сил США ... Ці виклики вимагають узгоджених та цілеспрямованих зусиль МО США щодо модернізації ... наших спроможностей в командуванні та управлінні (C2) для досягнення успіху в усіх оперативних просторах (доменах) ...</i></p> <p>2. Ідея законопроекту не відокремити, а навпаки об'єднати електромагнітний простір з іншими оперативними просторами для досягнення перемоги в усіх оперативних просторах (доменах), але з конкретизацією повноважень та дій сил оборони саме в електромагнітному просторі (спектрі).</p> <p>Примітка 1. До цього законопроекту законодавець не приділяв уваги важливому бойовому простору – електромагнітному спектру.</p> <p>Примітка 2. Також законодавець не визначив поділ на шість основних оперативних просторів, але це не питання цього законопроекту.</p>
<p>3) частину першу статті 1 доповнити абзацами тридцятим, тридцять першим і тридцять другим такого змісту: “електромагнітний простір (спектр) – частина космічного, повітряного, сухопутного, водного (підводного) та кібер просторів, у якій електромагнітні хвилі поширюються без штучного хвилеводу;</p>	<p>1.1.1. можна дійти висновку, що у згадуваній Стратегії електромагнітний спектр розглядається окремо від усталених вимірів ведення війни.</p> <p>1.1.2. запропонований підхід не враховуватиме Рамки політики кіберзахисту ЄС, у яких кіберпростір визначено п'ятим доменом операцій, поряд із доменами землі, моря, повітря та космосу, та Військове бачення та стратегію Європейського Союзу щодо кіберпростору як сфери операцій EEAS (2021) 706 REV 4 від 15.09.2021 р., у якому кіберпростір поділено на три складові: кіберпростір, електромагнітне середовище та когнітивне середовище (п. 28).</p> <p>1.1.3 електромагнітний спектр пропонується визначити частиною не лише кіберпростору, а й складовою чотирьох базових просторів (доменів), що, вочевидь, може потребувати</p>	<p>Є різні точки зору на кількість та склад оперативних просторів (доменів) операцій, зокрема такий:</p> <p>Але сучасні погляди Міністерства оборони (Департаменту оборони) США (яке більш гнучке до викликів</p>

належного узгодження із згадуваними засадничими документами Департаменту оборони США та Ради ЄС.

сьогодення, ніж апарати НАТО та Ради ЄС), які зосереджуються на шести просторах:

Планування об'єднаних операцій, командування та управління (C2) у всіх просторах (JADC2) здійснюється у:

чотирьох "видимих" просторах:

Космічний;
Повітряний;
Морський;
Сухопутний та

двох "невидимих" просторах:

Кібер;
Електромагнітний (послуге всі 5),
на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях.

та досвід сил оборони України свідчать про необхідність законодавчого врегулювання відсічі агресії у сфері природного ресурсу України – електромагнітного простору (спектру), як об'єднуючого простору, який застосовується в усіх інших просторах.

Примітка. Фізичні простори (сухопутний, морський, повітряний та космічний) чітко визначені та розмежовані за стандартами НАТО/США. А також:

повітряний простір України - частина повітряної сфери, розташована над суходолом і водною територією України, у тому числі над її територіальними водами (територіальним морем), і обмежена вертикальною поверхнею, що проходить по лінії державного кордону України (пункт 81 частини першої статті 1 "Повітряного кодексу України");

кіберпростір - середовище (віртуальний простір), яке надає можливості для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин, утворене в результаті функціонування сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних (пункт 11 частини першої статті 1 ЗУ "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України");

сухопутний, морський (водний (підводний)), космічний та інформаційний простори в законах України чітко не визначені;

електромагнітний простір (спектр) - визначений у цьому законопроекті.

	<p>1.2.1 виділити окремо електромагнітний простір та встановити повноваження органів державної влади та військових формувань здійснювати або визначати порядок використання і охорони електромагнітного простору, поряд із встановленням порядку використання повітряного простору та водного (підводного) просторів держави, не можна вважати обґрунтованою.</p>	<p>З урахуванням:</p> <p>1. " ... Члени Союзу повинні враховувати те, що радіочастоти і орбіта геостаціонарних супутників є обмеженими природними ресурсами, які належить використовувати раціонально, ефективно і економно ..." (пункт 196.2 статті 44 Статуту Міжнародного союзу електрозв'язку (Статут ратифіковано Законом № 116/94-ВР від 15.07.94);</p> <p>2. "Стаття 19. ... Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.</p> <p>Стаття 92. Виключно законами України визначаються:</p> <p>5) засади використання природних ресурсів, ..." (Конституція України),</p> <p>виділити окремо електромагнітний простір та встановити порядок його використання є нагальною потребою, що надасть силам оборони здійснювати відсіч агресії в електромагнітному просторі на законних підставах.</p>
<p>3) частину першу статті 1 доповнити абзацами тридцятим ... такого змісту: "електромагнітний простір (спектр) – частина космічного, повітряного, сухопутного, водного (підводного) та кібер просторів, у якій електромагнітні хвилі поширюються без штучного хвилеводу;</p>	<p>1.2.2 передбачається, що електромагнітний простір (спектр) є частиною космічного, повітряного, сухопутного, водного (підводного) та кіберпросторів, у якій електромагнітні хвилі поширюються без штучного хвилеводу (абз. 30 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про оборону України» у редакції проекту). Тому норми щодо повноважень органів державної влади зі встановлення порядку використання, організації використання електромагнітного, повітряного, водного та інформаційного простору (як пропонується у проекті) містять у собі лексичну помилку, що полягає у повторенні внутрішнього змісту поняття.</p>	<p>Для ведення операцій (бойових дій) електромагнітний простір (спектр)" має сім вимірів (широта, довгота, висота/глибина, час, шкала частот, потужність, структура сигналу (модуляція)).</p> <p>Фізичні простори мають чотири виміри (широта, довгота, висота/глибина, час).</p> <p>Тобто електромагнітний простір (спектр) співпадає з фізичними просторами (є їх частиною) по чотирьом вимірам, але ще має щонайменше три виміри, які властиві тільки електромагнітному простору – це не повторення внутрішнього змісту, а частковий збіг понять.</p>
	<p>1.2.3 викликає сумнів можливість чітко визначати район ведення воєнних (бойових) дій в електромагнітному просторі та забезпечувати його недоторканість у зв'язку із специфікою електромагнітного простору, який не має чітко визначених адміністративних кордонів;</p> <p>сумнівною видається пропозиція ... застосовувати і використовувати зброю та бойову техніку для забезпечення</p>	<p>У документах Міжнародного союзу електрозв'язку (МСЕ), міжнародних угодах країн-членів МСЕ тощо застосовується словосполучення "щільність потоку потужності повинно не перевищувати узгоджений рівень на державному кордоні території конкретної країни".</p> <p>Недоторканість електромагнітного простору можливо та необхідно здійснювати/забезпечувати зокрема шляхом</p>

недоторканності електромагнітного простору ... в межах ... України

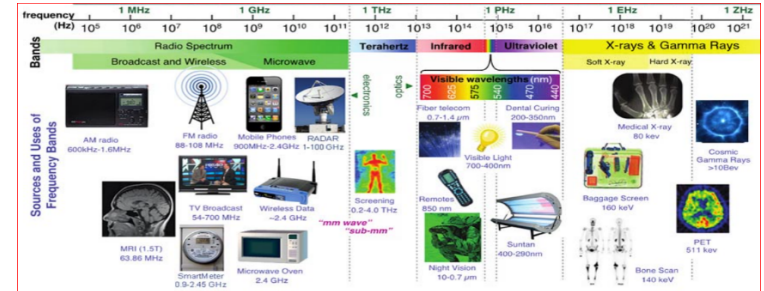
контролю на державному кордоні (по лінії розмежування між угрупованнями військ районів ведення воєнних (бойових) дій) визначеної щільності потоку потужності у визначених смугах частотах.

Примітка. У колишньому СРСР перевищення встановленої (відповідно до міжнародних договорів) щільності потоку потужності (тобто створення перешкод) у смузі 154–162 МГц для приймачів надгоризонтних РЛС 5Н86 Дніпро (м. Севастополь, м. Мукачеве), призначених для контролю космічного простору (системи попередження про ракетний напад) вважалося актом агресії.

3) частину першу статті 1 доповнити абзацами тридцятим ... такого змісту: “електромагнітний простір (спектр) – частина космічного, повітряного, сухопутного, водного (підводного) та кібер просторів, у якій електромагнітні хвилі поширюються без штучного хвилеводу;

1.2.4. визначення поняття електромагнітного простору та у зв'язку з цим встановлення повноважень органів державної влади і ЗСУ щодо його використання та охорони не повною мірою відображає сутність цього середовища.

1. Шкала частот електромагнітного спектру – це послідовний набір частот електромагнітних хвиль від 0 до 3×10^{24} Гц:

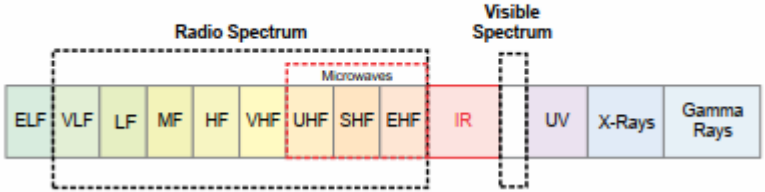
2. Ці хвилі розповсюджуються без штучного хвилеводу у фізичних просторах та в кіберпросторі з обмеженням по відстані від джерела випромінювання, яка (відстань) залежить від параметрів випромінювання (частота, потужність тощо) та стану фізичного простору. Наприклад: хвилі з частотою 70 Гц приймаються антенами підводних човнів на глибині моря до 200 м, а геофізичне зондування на частоті 60 кГц досягає глибини ґрунту сотень метрів, водночас у космосі здійснюється зв'язок з космічними апаратами на частоті 5 ГГц на відстані десятків мільйонів кілометрів.

Іншими словами електромагнітний простір охоплює частини фізичних просторів та кіберпростору – просторах ведення операцій (бойових дій), в яких електромагнітні хвилі у сімох вимірах (широта, довгота, висота/глибина, час, шкала частот, потужність, структура сигналу) розповсюджуються без штучного хвилеводу (наприклад: у кіберпросторі сигнал по провідним (оптичним, мідним

		<p>тощо, тобто штучним хвилеводам) лініям зв'язку не є сигналом в електромагнітному просторі) і це є вичерпним військово-технічним розумінням змісту терміну.</p>
	<p>1.2.5. у термінологічній базі НАТО наявне поняття електромагнітного спектру, яке визначається як "повний і впорядкований розподіл електромагнітних хвиль відповідно до їх частоти або довжини хвилі."</p>	<p>1. Декілька років тому в США (НАТО) операції (бойові дії) планувались та здійснювались в трьох фізичних просторах (сухопутний, морський, повітряний), але із усвідомленням сучасних реалій та створенням відповідних командувань, поступово кількість бойових просторів для планування та здійснення операції (бойові дії) збільшувалося:</p> <ul style="list-style-type: none"> кіберпростір - Кіберкомандування США (USCYBERCOM) засноване в 2010 році; космічний простір - Космічне командування США (USSPACECOM) засноване в 2019 році; електромагнітний простір - Стратегічному командуванню США (USSTRATCOM) надано повноваження щодо операцій в електромагнітному просторі в 2020 році. <p>Але відповідні процедурні зміни в штаб-квартирі НАТО ще не завершені. Тому у США після 2020 року нормативне розуміння електромагнітного спектру змінено від просто шкали частот (<u>розподіл електромагнітних хвиль відповідно до їх частоти</u>) - один вимір (як до цього часу в НАТО) до простору, який має щонайменше сім вимірів (широта, довгота, висота/глибина, час, <u>шкала частот</u>, потужність, структура сигналу), зокрема:</p> <p><i>Joint Publication 3-85 Joint Electromagnetic Spectrum Operations Joint Chiefs of Staff DoD USA (https://irp.fas.org/doddir/dod/jp3_85.pdf):</i></p> <p>The electromagnetic spectrum (EMS) is a maneuver space essential for facilitating control within the operational environment (OE) and impacts all portions of the OE and military operations.</p> <p>Just as in the physical domains and in cyberspace, military forces maneuver and conduct operations within the EMS to achieve tactical, operational, and strategic advantage.</p> <p><i>Об'єднана публікація 3-85 Об'єднані операції в електромагнітному спектрі Об'єданого комітету начальників штабів Міністерства оборони США:</i></p>

		<p>Електромагнітний спектр (ЕМС) – це маневрений простір, необхідний для забезпечення управління в оперативній обстановці (ОО) та який впливає на усі складові (космічну, повітряну, сухопутну, морську та кібер складову) ОО та військових операцій.</p> <p>Війська маневрують та проводять операції в ЕМС для досягнення тактичної, оперативної та стратегічної переваги так само, як в фізичних просторах (космічному, повітряному, сухопутному, морському) та в кіберпросторі.</p>
	<p>2.1. у ст. 1 Закону України «Про оборону України» (у редакції проекту) поняття електромагнітної (радіоелектронної) боротьби у подальшому тексті цього Закону не використовується, а поняття засобу електромагнітної боротьби наявне тільки у абз. 17 ч. 3 ст. 11 цього Закону (у редакції проекту).</p>	<p>В електромагнітному просторі здійснюється електромагнітна (радіоелектронна) боротьба (electromagnetic (electronic) warfare). В Збройних Силах України є відповідне Головне управління радіоелектронної та кіберборотьби ЗСУ. Ціль законопроекту - встановлення законних підстав у першу чергу щодо планування та ведення операцій, бойових дій в електромагнітному просторі, тобто надати відповідні повноваження зокрема Головному управлінню радіоелектронної та кіберборотьби ЗСУ.</p> <p>Але різні повноваження органів управління щодо відсічі агресії законодавець визначив у декількох законах України. Тому законопроектом передбачено внесення змін до декількох законів України, а зміст терміну (поняття) "електромагнітна (радіоелектронна) боротьби" пропонується внести тільки до одного Закону України – до Закону України "Про оборону України".</p>
	<p>2.2.1 на практиці досить складно буде відокремити проведення заходів із електромагнітної (радіоелектронної) боротьби, коли здійснюється стримування та/або відсіч збройної агресії проти України, від здійснення таких заходів у сфері електромагнітної безпеки, коли проводяться заходи із захисту електромагнітного простору від воєнних загроз, що може бути також стримуванням агресії. І відокремлювати ці поняття навряд чи можна вважати обґрунтованим;</p> <p>2.2.2. складно буде відрізнити виконання функцій тільки забезпечення електромагнітної боротьби від забезпечення електромагнітної безпеки.</p>	<p>Міністерство оборони України та Збройні Сили України проводять заходи із електромагнітної (радіоелектронної) боротьби у тісній взаємодії із Службою безпеки України, яка проводить заходи у сфері електромагнітної безпеки практично без складнощів.</p>
<p>3) частину першу статті 1 доповнити абзацами ...</p>	<p>2.2.3. виявляється неузгодженість, оскільки у Законі України «Про оборону України» (у редакції проекту) наявне поняття «електромагнітна (радіоелектронна) боротьба», а в</p>	<p>1. Починаючи з 2020 року у країнах-членах НАТО замість застарілого терміну electronic warfare (електронна боротьба, а з часів колишнього СРСР в Україні -</p>

<p>тридцять першим ... такого змісту:</p> <p>електромагнітна (радіоелектронна) боротьба – сукупність організаційно-технічних заходів, що проводяться з метою стримування та/або відсічі збройної агресії проти України у електромагнітному просторі;</p> <p>2) пункт 23 частини першої статті 23 після слова “забезпечення” доповнити словами та знаком “електромагнітної боротьби,””.</p>	<p>Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» йдеться про забезпечення електромагнітної боротьби.</p>	<p>радіоелектронна боротьба) застосовується термін electromagnetic warfare (електромагнітна боротьба). <i>Department of Defense Electromagnetic Spectrum Superiority Strategy 2020 (Стратегія переваги в електромагнітному спектрі МО США), Joint Publication 3-85 Joint Electromagnetic Spectrum Operations Joint Chiefs of Staff DoD 2020 (Об'єднана публікація JP 3-85 “Об'єднані кампанії та операції” Об'єднаного комітету начальників штабів МО США) тощо.</i></p> <p>2. На сьогодні у Збройних Силах України є Головне управління радіоелектронної та кіберборотьби ЗСУ та низка зокрема урядових рішень із застосуванням слів “радіоелектронна боротьба (РЕБ)”.</p> <p>Після набрання чинності цього законопроекту слова “радіоелектронна боротьба” буде змінено на “електромагнітна боротьба”, але у всіх силах оборони це буде процесом певного часу. Тому деякий час будуть застосовуватися обидва терміни.</p> <p>3. Заходи щодо сфери електромагнітного простору, які визначені у Законі України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” в основному стосуються мирного часу, тому ці заходи будуть здійснюватися у майбутньому мирному часі без застосування застарілого терміну “радіоелектронна боротьба”.</p>
<p>1) частину першу статті 2 доповнити пунктами 23¹ і 23² такого змісту:</p> <p>“23¹) електромагнітний засіб – технічний пристрій, що призначений для випромінювання та/або приймання електромагнітних хвиль;”;</p> <p>“23²) електромагнітні перешкоди – завади, спричинені засобом електромагнітної боротьби навмисно;”;</p>	<p>2.3 доцільність визначення у ст. 2 Закону України «Про електронні комунікації» нових термінів «електромагнітний засіб» (п. 23¹) та «електромагнітні перешкоди» (п. 23²), адже змістовно вони дублюватимуть чинний понятійний апарат Закону у ч. 1 ст. 2, а саме: поняття «радіообладнання (радіоелектронний засіб)» (п. 95); «радіозавади» (п. 93); «радіоелектронний засіб та випромінювальний пристрій спеціального призначення» (п. 92) та «випромінювальний пристрій» (п. 13). Впровадження запропонованих термінів, без визначення чітких відмінностей від чинної термінології, на нашу думку, може ускладнювати подальше правозастосування та не узгоджуватиметься із принципом правової визначеності.</p>	<p>Саме застосовуючи принцип правової визначеності були внесені додаткові терміни, а саме:</p> <p>“електромагнітний засіб” - це засіб, який може не бути або “радіообладнанням”, або “радіоелектронним засобом”, або “випромінювальним пристроєм”, наприклад, лазер або прилад нічного бачення; цей термін застосовується зокрема в постачальних та технічних службах при замовленні, розробці, закупівлі, постачанні та обліку зразків озброєння та військової (спеціальної) техніки для здійснення електромагнітної (радіоелектронної) боротьби;</p> <p>“електромагнітні перешкоди” створюються навмисно з метою перешкоджання роботі певних “електромагнітних засобів” на відміну від “радіозавад”, які створюються не навмисно (хибні розрахунки, несправне обладнання, помилка користувача, незаконно діючий засіб тощо) та</p>

		<p>впливає не тільки на або "радіообладнання", або "радіоелектронний засіб", або "випромінювальний пристрій", наприклад, засіб "електромагнітних перешкод" - теплова пастка літака (засіб інфрачервоної-протидії для протидії ракетам з тепловим самонаведенням), генератор електромагнітного випромінювання (засіб для виведення з ладу електронних приладів).</p>
	<p>2.4 вживається термін «радіочастотний (електромагнітний) спектр», що, за відсутності відповідних змін до чинного визначення «радіочастотний спектр (радіочастотний ресурс)» у п. 102 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про електронні комунікації», виглядає сумнівним.</p> <p><i>102) радіочастотний спектр (радіочастотний ресурс) - радіохвилі, частоти яких нижчі за 3000 ГГц, що придатні для передавання та/або приймання електромагнітної енергії радіообладнанням, випромінювальними пристроями, радіоелектронними засобами та випромінювальними пристроями спеціального призначення та якими можна користуватися на території України та за її межами відповідно до цього Закону, міжнародних договорів України, а також на виділених для України частотно-орбітальних позиціях;</i></p>	<p>Радіохвилі - електромагнітні хвилі, частоти яких нижчі за 3000 ГГц, що поширюються у просторі без штучного хвилеводу;</p> <p>радіочастотний спектр - радіохвилі, частоти яких нижчі за 3000 ГГц ... (пункти 98 та 102 частини першої статті 2 Закону України "Про електронні комунікації");</p> <p>електромагнітний спектр - частина ... просторів, у якій електромагнітні хвилі поширюються без штучного хвилеводу (законопроект);</p> <p>тобто радіочастотний спектр (яким користуються цивільні користувачі) є частиною електромагнітного спектру (в якому необхідно визначити законні повноваження військовим, зокрема для відсічі агресії):</p> <p>The Electromagnetic Spectrum</p> <p>Тому словосполучення (не термін) "радіочастотний (електромагнітний) спектр" пропонується законопроектом застосовувати у тексті законів України де мова йде про повноваження військових.</p>
	<p>3.1. Проектом не дотримано правило законодавчої техніки, згідно з яким у разі внесення змін і доповнень до декількох законів вони розміщуються в хронологічному порядку.</p>	<p>У законопроекті послідовність розміщення законів України наведена у відповідності до відносної важливості (питомої ваги) цих законів для відсічі агресії.</p>
	<p>3.2 у законопроекті наведене посилання на джерело опублікування законів України «Про оборону України» та «Про Збройні Сили України» в редакції від 06.12.1991, тоді як 05.10.2000 ці закони були прийняті у новій редакції. Також у проекті наявне посилання на джерело опублікування Закону</p>	<p>Пропозиція слухна, посилання (скріншоти) з сайту ВРУ:</p> <p style="text-align: center;">ЗАКОН УКРАЇНИ Про оборону України</p> <p style="text-align: center;"><small>(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст.106)</small></p>

	України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» в редакції від 21.10.1993 з приписом про редакцію цього Закону від 02.03.2005, що також не відповідає вказаним вище вимогам.	<p style="text-align: center;">ЗАКОН УКРАЇНИ Про Збройні Сили України <small>(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст.108)</small></p> <p style="text-align: center;">ЗАКОН УКРАЇНИ Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію <small>(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 44, ст.416)</small></p>
<p>II. Прикінцеві положення</p> <p>1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.</p> <p>2. Кабінету Міністрів України:</p> <p>1) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; 2) забезпечити приведення у відповідність із цим Законом нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.</p>	<p>4. Кабінету Міністрів України надаються доручення привести свої нормативно-правові акти у відповідність із проектом Закону, що розглядається, та забезпечити приведення у відповідність із проектом Закону, що розглядається, нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, то необхідно було б передбачити більш тривалий строк набрання ним чинності, ніж день, наступний за днем його опублікування (див. розділ II проекту).</p>	<p>Ціль законопроекту - встановлення законних підстав у першу чергу щодо планування та ведення операцій, бойових дій в електромагнітному просторі, тобто надати відповідні повноваження зокрема Головному управлінню радіоелектронної та кіберборотьби ЗСУ.</p> <p>Тобто після набирання чинності цим Законом України військові будуть діяти в правовому полі з питань віднесених до їх компетенції, а з питань віднесених до компетенції Кабінету Міністрів України всі зацікавлені будуть діяти після приведення відповідних нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом - <i>бо війна не чекає!</i></p>

УЗАГАЛЬНЮЮЧИЙ ВИСНОВОК

Зауваження та пропозиції наведені у Висновку Головного науково-експертного управління Верховної Ради України мають глибокий тематичний та процедурний зміст. Але вони ґрунтуються на документах розроблених керівництвом НАТО понад десять років тому.

На цей час, частина документів уже перепрацьована з урахуванням сучасних поглядів, а інша знаходиться у тривалому процесі переробки (до п'яти років).

Відповідно до оновлених керівних документів Міністерства оборони США (зокрема Department of Defense *Electromagnetic Spectrum Superiority Strategy 2020 / Стратегія переваги в електромагнітному спектрі* МО США, Joint Publication 3-85 *Joint Electromagnetic Spectrum Operations* Joint Chiefs of Staff DoD 2020 / Об'єднана публікація JP 3-85 *Об'єднані операції в електромагнітному спектрі* Об'єднаного комітету начальників штабів МО США, Field Manual 3-12 *Cyberspace Operations and Electromagnetic Warfare* Department of the Army DoD 2021 / Польова настанова FM 3-12 *Операції в кіберпросторі та електромагнітна боротьба* Міністерства Сухопутних військ МО США) електромагнітний спектр визначено шостим бойовим **простором**, що в значній мірі дозволяє юридично захистити військовослужбовців при прийнятті та виконанні керівних рішень щодо застосування новітніх озброєнь у сфері електромагнітного простору.

Перші кроки в цьому напрямку зробило й військове керівництво України (зокрема створено окреме Головне управління **радіоелектронної та кіберборотьби** Збройних Сил України).

Але наразі в Україні немає правового підґрунтя силам оборони в повному обсязі користуватись ним для відсічі агресії.

Схвалення Верховною Радою України законопроекту буде законною підставою для планування та здійснення операцій (бойових дій) **електромагнітної** (радіоелектронної) **боротьби** на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях управління (у смугах радіохвиль, теплового випромінювання, видимого світла, ультрафіолетового випромінювання, рентгенівських променів тощо), а також для розробки нормативної бази при замовленні, розробці, закупівлі, постачанні, обліку зразків озброєння та військової (спеціальної) техніки та у першу чергу для боротьби з безпілотними системами агресора, що є надзвичайно актуальним завданням під час дії воєнного стану.

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Федієнко Олександр Павлович

Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000F8032F00709DDC00

Дійсний до: 12.12.2026 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
89д9/5-2025/214883 від 18.09.2025

2003364